

Odbudowa ogrodu w Wilanowie.

Odbudowa kraju po zniszczeniach wojennych obejmuje szeroki zakres zagadnień, wiążących się nie tylko z materialnymi potrzebami naszego społeczeństwa, lecz sięgających również w dziedzinę potrzeb duchowych. Dlatego też równolegle obok wznoszenia budynków mieszkalnych, warsztatów pracy, dźwigane są z gruzów budowle zabytkowe, kościoły i pałace, organizowane są muzea i domy kultury, celem umożliwienia pełnego i wszechstronnego rozwoju człowieka, pojętego jako jednostka i jako zbiorowość.

W tych zamierzeniach jedną z ważniejszych pozycji obejmuje odbudowa zabytkowych parków, okalających dawne pałace i dwory, stanowiące niejednokrotnie zespoły o wysokiej wartości, jako dzieła sztuki. W Polsce mamy ich parę tysięcy. Pochodzą one z różnych epok i reprezentują wszystkie niemal typy stylowe. Wśród nich niewątpliwie najbardziej znanym ogrodem zabytkowym, opromienionym tradycją o królu Janie i Marysiencie, jest ogród pałacowy w Wilanowie, czarujący architekturą, malowniczym położeniem i wspaniałym drzewostanem. Nie przestawał on nigdy być przedmiotem zainteresowań najszerzych warstw społeczeństwa, a dla licznych rzesz mieszkańców stolicy jest zawsze celem ulubionych wycieczek świątecznych.

Ogród wilanowski powstał w drugiej połowie XVII wieku, kiedy król Jan Sobieski zakładał na mazowieckiej równinie swoją rezydencję letnią, w której potem życia dokonał. Podobnie jak inne zabytki, ogród ten ulegał przemianom stylowym w ciągu XVIII i XIX wieku. Obszar jego powiększył się w tym okresie kilkakrotnie, gdyż do pierwotnego pałacowego giardino przyłączano z czasem coraz to nowe tereny, wiążąc je w jednolity or-

ganizm kompozycyjny, rozciągnięty nad malowniczą taflą jeziora. Początkowo był to ogród regularny, założony według zasad szkoły francuskiej, z pewnymi elementami włoskich form stylowych, o szpalerach grabowych, lipowych alejach, pięknych partarach dywanowych, ozdobionych rzeźbami i kunsztownie strzyżonymi cisami i fontannami. Motywy włoskie reprezentował ogromny taras, ze schodami i grotą oraz całą architekturą pałacową.

Okres romantyzmu w sztuce ogrodowej wniósł zasadnicze zmiany w charakter ogrodu i ogromnie rozszerzył jego obszar, włączając tereny nadwodne na północ i południe od pierwotnego założenia. Znikły wówczas barokowe elementy ogrodu królewskiego, a na ich miejsce pojawiły się odpowiadające duchowi czasu sentymentalne gaje, altany chińskie, rzymskie mosty, grobowce na topolowej wyspie, gotyckie pawilony i pomniki symbolicznej treści a poświęcone Przyjaźni, Wierności i innym cnotom. Twórcą owego nowego ogrodu był Stanisław Kostka Potocki, zasłużony mąż stanu, uczony i esteta, szermierz walki o oświatę i wolność myśli, założyciel w Polsce pierwszego prywatnego muzeum, dostępnego dla wszystkich.

W ciągu wieku XIX Wilanów uzyskał wiele interesujących budowli wzniesionych przez znanych warszawskich architektów, Aigner, Jaszczokł, Marconi, Lanci i Podczaszyński.

Okres ostatnich kilkunastu lat przyniósł wiele ujemnych zmian w świetnym niegdyś ogrodzie, a działania wojenne 1939 i 1944 roku doprowadziły go do ruiny. Skutkiem braku odpowiedniej opieki konserwatorskiej zatraciły się walory kompozycyjne i architektoniczne założenia, zarosły wody, popadły w ruinę budowle ogrodowe i pomniki. Tylko pałac, choć bardzo ograbiony ze zbiorów, przetrwał klęski i dziś doprowadzony w miarę możliwości do dawnego stanu, jako Oddział Muzeum Narodowego w War-